

Perspektivy rozvoje turismu v historických městech s okolní hodnotnou krajinou

Odvětví cestovního ruchu se neustále kvalitativně i kvantitativně rozrůstá. V zemích Evropské unie či hospodářsky vyspělých zámořských státech tento rozvoj determinuje vysoká životní úroveň, či pomalu, ale jistě rostoucí objem volného času na úkor délky pracovního týdne. Také podíl osob pracujících ve sféře služeb představuje ve světovém měřítku absolutní špičku. Průmysl cestovního ruchu tvoří 5,5 % světového hrubého domácího produktu a 6 % světových pracovních míst (Glasson et al., 1995). Kromě toho podle údajů Světové organizace obchodu (WTO) počet příjezdů cizinců do země (aktivní cestovní ruch) v rozmezí let 1989 – 1998 vzrostl ve světovém měřítku o 45,7 % a tržby za stejné období dokonce o 101,4 %.

Také v České republice se po r. 1989 začal velmi intenzivně rozvíjet aktivní cestovní ruch. Boom návštěvnosti západních turistů způsobený otevřením hranic trval zhruba pět let, načež přišlo „nasyčení“ a určitý pokles. I přesto se však cestovní ruch nadále rozvíjí a pro řadu obcí znamená významný přínos pro místní rozpočet. Především pro hospodářsky zaostalejší obce působí rozvoj cestovního ruchu jako nástroj udržitelného rozvoje. Tento rozvoj by ale neměl být apriori zaměřen ryze ekonomicky, nýbrž měl by zohledňovat sociální, přírodní a etické aspekty. Má-li objekt (produkt) cestovního ruchu přispívat k rozvoji obce, měl by být ekonomicky životaschopný, ekologicky citlivý a kulturně přiměřený (Wall, 1997).

Problémy mohou nastat právě v souvislosti s absencí ekologicky citlivého přístupu v rámci tvorby turistických služeb. Setkání s negativními důsledky na krajinu, resp. na životní prostředí obecně, bohužel, není v tomto ohledu výjimkou. Nehledě na znečišťování ovzduší automobilovou (leteckou) dopravou, či na zvýšení hlukové hladiny – typické příklady negativních projevů cestovního ruchu – mohou vznikat snahy ještě více zatraktivnit turisticky vyhledávaná místa, což někdy může okolní krajinu poznamenat takovým způ-

sobem, že návrat do původního stavu, je-li vůbec možný, trvá desetiletí. Přitom v zájmu samotných představitelů místních samospráv by mělo být podporování ekologicky neškodných postupů v rámci místního rozvoje a prezentování těchto metod na veřejnosti, čímž se kredit obce může jedinečně zvýšit.

Představa o rozvoji turistiky v Hluboké nad Vltavou

Na příkladu jihočeského města Hluboká nad Vltavou, kde dochází k názorovým střetům mezi představiteli samosprávy a ochranářskou veřejností, lze demonstrovat snahu učinit obec atraktivnější.

Hluboká nad Vltavou leží několik kilometrů severně od Českých Budějovic. Jde o městečko se zhruba 3 500 obyvateli. Nejvýznamnějším turistickým objektem je zde státní zámek Hluboká, jehož roční návštěvnost přesahuje 200 000 osob. Je to známá kulturněhistorická památka celostátního významu, která spolu se zámek Český Krumlov představuje v jižních Čechách hlavní magnet v rámci tohoto druhu turistiky. Město

se nachází na strategicky velmi vhodné lokalitě (dobrá dopravní dostupnost z Českých Budějovic, relativní blízkost rakouských a německých hranic), navíc je zasazené do turisticky atraktivní krajiny s řadou rybníků a lešů. V blízkosti se nachází mj. třetí největší rybník v Česku – Bezdrev, který je vyhledávanou letní destinací. Kromě státního zámku Hluboká jsou hojně navštěvovány také expozice Alšovy jihočeské galerie a lovecký zámček Ohrada, v jehož areálu se nachází zoologická zahrada.

Na základě těchto kulturněhistorických, resp. přírodních atraktivit lze Hlubokou označit za ryze turisticky orientovanou lokalitu, čemuž odpovídá i místní infrastruktura. Po stránce ubytovacích, stravovacích a kulturních služeb disponuje město poměrně kvalitním zázemím. Představitelé radnice mají snahu podporovat také výstavbu sportovně zaměřených zařízení. Kromě toho, že by je využívali místní obyvatelé, zajistila by prodloužení pobytu návštěvníků zámku ve městě právě dostatečně pestrou nabídkou rekreačních a sportovních aktivit. V současné době je zde letní plošná, tenisové centrum se dvěma nafukovacími halami i venkovními kurty, jezdecké centrum s možností absolvování jezdeckého kurzu, cyklistická stezka do Českých Budějovic (součást cyklistické stezky Linec – České Budějovice – Hluboká nad Vltavou – Tábor) a další, spíše okrajové pohybové aktivity. Posledním zařízením, kterému je věnováno nejvíce mediální pozornosti, je golfové hřiště. Nachází se na Podskalské louce o rozloze 68 ha ohraničené dopravní komunikací a řekou Vltavou. Golfové areál se skládá z osmnácti-

jamkového hřiště určeného výhradně členům klubu, veřejného devítijamkového hřiště a cvičné louky *driving range* (kde lze nacvičovat odpaly a základní techniku). Je to jediný golfový areál v rámci bývalého českobudějovického okresu. Nejbližší hřiště se nacházejí v Lipně nad Vltavou, Bechyni a Nové Bystřici.

Rozpory mezi představiteli města a mimovládními organizacemi

Záměr (a následující realizaci) golfového hřiště v Hluboké nad Vltavou provázely od počátku protesty a stížnosti environmentálně orientovaných mimovládních organizací (NGO). Vznikla ostře sledovaná právní kauza, která se díky neustálému procesu odvolávání se k vyšším instancím vleče již pět let. Přesto, že spor nebyl doposud vyřešen, Golfový klub Hluboká nad Vltavou (GKHNV) nadále investuje do tohoto zařízení a snaží se jej kvalitativně

i kvantitativně rozvíjet. Jedná se např. o optimalizaci infrastruktury i náplň nabídky (dlouho plánovanou realizaci 18-ti jamkového hřiště, výstavbu klubových prostor). Vzhledem k nevyjasněnosti celého sporu lze tento postup považovat za poměrně odvážný.

Předmětem ekologických protestů je několik skutečností. Na území hřiště či v jeho blízkosti se nacházejí stanoviště některých chráněných druhů brouků (např. tesaříka obrovského, páchníka hnědého, roháče obecného), která mohou být negativně ovlivněna provozem hřiště. Provozování golfu na tomto území může tedy působit jako disturbanční faktor pro tyto druhy. Zmínění brouci jsou vázány na státem chráněné duby přímo na území hřiště (Kletečka, Klečka, 2003; Kletečka, Kollar, 2003). Tyto stromy jsou podle ochránců přírody poškozovány aplikací chemikálií na ošetřování travnaté plochy. Oba problémy úzce souvisejí, neboť populace tesaříka obrovského nalezla stanoviště právě na dvou ze tří jedinců zmíněného dubu (Kletečka, Klečka, 2003). Kromě těchto dvou nejvýznamnějších bodů sporu argumentují představitelé NGO negativním vlivem na druhy fauny nacházející zde potravní zdroje (např. čápi bílí), znemožněním volného pohybu místních občanů v této lokalitě či poškozením scenérie celého lučního komplexu neboli krajinného rázu a estetiky místa.

Představitelé golfového klubu ovšem tyto předměty sporu odmítají. Podle nich problém prý paradoxně vyřešily záplavy v srpnu 2002, kdy se celá hrací plocha ocitla pod vodou, takže všechny organismy, které byly na stanoviště přímo na travnaté ploše, vzaly za své.

Avšak druhy vázané na duby přežily bez výrazného narušení populací. Dalším paradoxem je fakt, že ostraha hřiště slouží jako účinná ochrana před některými „sberateli“, kteří by mohli oba atraktivní druhy brodek vysbírat pro komerční účely.

V souvislosti s chráněnými duby je nutné zajistit vyhnutí se pomyslnému ochrannému pásmu kolem stromů, ve kterém nelze provádět žádný zásah (ať už terénní práce či aplikaci hnojiv a pesticidů). Ostatní problémy jsou méně konfliktního rázu.

V názorech na existenci golfového hřiště se přitom rozcházejí i obyvatelé města. Lze ovšem konstatovat, že těch, kteří podporují výstavbu hřiště, je většina. Golfový klub má navíc podporu představitelů hlubocké radnice, která v tomto zařízení spatřuje dobrý prostředek jak přilákat, resp. udržet ve městě co nejvíce návštěvníků. S touto představou koresponduje i filozofie golfového klubu zpřístupnit tento druh sportu co nejširší veřejnosti a odstranit tak předsudek o golfu coby pohybové aktivitě „horních deseti tisíc“. Jedním z účinných nástrojů může být v tomto směru spolupráce se školními zařízeními (např. tzv. golfová příprava v ZŠ Hluboká, počítá se s uspořádáním kursů golfu i pro studenty středních škol), nehledě na hlavní formu orientace na veřejnost prostřednictvím veřejného devítijamkového hřiště, kam má za relativně příznivý poplatek přístup i naprostý začátečník. V areálu lze navíc zapůjčit potřebné vybavení, což umožňuje jeho využití i návštěvníky místních kulturněhistorických atraktivit. Dalším opatřením v duchu zpřístupnění golfu většímu množství lidí jsou tzv. „začátečnická odpoledne“ (zapůjčení holí, míčků a konzultace s trenéry v tuto dobu zdarma).

Bylo by mylné se domnívat, že samotná existence golfového hřiště, resp. ostatních uvedených zařízení přiláká v krátké době do města výrazně vyšší počet návštěvníků. Hlavním důvodem příjezdu do města nadále zůstává zámek, bez ohledu na stávající nabídku pohybových aktivit. Údaje o návštěvnosti zámku Hluboká za posledních deset let to jasně dokazují. Potenciál města spočívá v tom, že namísto snahy přilákat více nových návštěvníků může profitovat z čerpání místních služeb těmi stávajícími. Nabídku služeb lze tedy považovat spíše za nástroj udržení stávajících turistů než jejich dalšího získání. I to by snad mohlo být z dlouhodobého hlediska částečně možné. Kromě toho, že místní zařízení orientovaná na pohybové aktivity uspokojují potřeby vyznavačů těchto druhů sportu, mohou v případě dobře zvolené marketingové strategie pomoci zatraktivnit město v očích zahraničních i domácích turistů a spoluvytvořit pozitivní image města bohatého na kulturněhistorické atraktivity i na možnosti aktivního trávení volného času. To ovšem není otázka několika málo let.

Východiska: participativní přístup

Snaha environmentálních aktivistů zabránit zprovoznění hřiště je, jak se zdá, stejně intenzivní jako odhodlání představitelů golfového klubu učinit pravý opak. Vzhledem k zatvzelenosti obou stran nelze předpokládat, že by mohlo v krátké budoucnosti dojít k dohodě založené na částečných ústupcích obou stran. Přitom právě nenásilné řešení mimosoudní cestou, vyžadující ovšem chybějící vzájemný respekt a kooperaci, by mohlo představovat způsob, jak spor ukončit. Snahou GKHNV by měla být integrace požadavků ekologicky citlivého přístupu do svých podnikatelských záměrů, přičemž NGO by měly plnit roli nestranného odborného pozorovatele-konzultanta.

* * *

Po pádu železné opony a znovuotevření hranic se v zemích tzv. východního bloku začalo významným způsobem rozvíjet odvětví cestovního ruchu. Tento fenomén „postihl“ Českou republiku o to více, že bezprostředně sousedí se západními státy. Podnikání v cestovním ruchu se tak stalo prostředkem finančních zisků pro jednotlivce i nástrojem udržitelného rozvoje pro řadu obcí, zejména těch, které disponují významnými turistickými atraktivitami. Snaha o podporu cestovního ruchu ovšem může přinášet leckdy nešetrný přístup ke krajině, což se střetává s odporem environmentálních aktivistů. Národním příkladem profitování obce ze stávajících kulturněhistorických hodnot je jihočeské město Hluboká nad Vltavou, které se prostřednictvím místního podnikatelského subjektu dostalo do sporu s environmentálními sdruženími.

Literatura

- Glasson, J., Godfrey, K., Goodey, B. Towards: Visitor Impact Management: Visitor Impacts, Carrying Capacity and Management Responses in Europe's Historic Towns and Cities. Avebury, 1995, 189 pp.
- Kletečka, Z., Klečka, J.: Rozšíření Cerambyx erdo L. (Coleoptera, Cerambycidae) v jižních Čechách. Sborník Jihočeského muzea v Českých Budějovicích 43, 2003, s. 71 – 78.
- Kletečka, Z., Kollar: Rozšíření brouků podčeledí Valginae a Trichiinae (Coleoptera, Scarabaeidae) v jižních Čechách. Sborník Jihočeského muzea v Českých Budějovicích, 3, 2003, s. 79 – 92.
- Wall, G.: Is Ecotourism Sustainable? Environmental Management, 21, 1997, p. 483 – 491.